

Frontkjemperens sønnesønn

Den andre verdenskrigen tar visst aldri slutt, hverken på filmduk eller bokside.

PER HADDAL

kommentar

Under de nordiske filmdager i Lübeck så vi «Mørketid - kvinners møte med nazismen», en glimrende dramadokumentar signert Karoline Frogner. Og det tradisjonssterke brobyggerarrangementet ble avsluttet med Leidulv Risans «Pakten», hvor nordmannen tar med seg Robert Mitchum, Cliff Robertson, Erlend Josephson og Espen Skjønberg på en fortidsreise som også streifer det tyske paradoks - mer konkret hvordan den høyt kultiverte universitetsby Heidelberg kunne romme så kraftige kimer til nazisme.

Erkjennelse

Men dette opptar ikke bare enkelte norske filmskaper av yngre generasjon. Og slett ikke bare fordi den andre verdenskrigen ga mer drama i kompakt form enn noe annet i vår moderne historie, et eminent filmstoff. Det dreier seg om opplysning og erkjennelse, like mye.

Også danskene er med, for eksempel via sin talent-smie Det danske videoverksted. Det har laget en time lang dokumentasjon med motstandfolk fra Haderslev ved den tyske grensen. «Unntakstilstand» beretter på en oversiktlig måte hva

ØSTFRONTEN VENTER: Sønnen av studentlederen fra 1968, Rudi Dutschke, har laget en lydhør film om de tyske soldater som kjempet i Russland for «Fører, folk og fedreland».

som skjedde den gang - for en meget ung generasjon.

Og unge tyskere ser også på denne tiden: 3. mai 1945 bombet Royal Air Force den tidligere luksUSDampere-«Arcona» i Lübecker Bucht. Det var en gedigen misforståelse, for ombord var ikke tyske soldater, men fanger fra konsentrasjonsleiren Neuengamme. Bare 450 av de 7000 om bord overlevde. Krigen og dens uberegnelighet opptar og opprører en gruppe yngre filmfolk fra Schleswig-Holstein, i «Tilfellet Arcona» som drar

på dokumentarisk jakt i fortidssporene.

Dutschke junior

Men det mest tankevekkende bidraget kom fra Det danske videoverksted, signert chileneren Pablo Llam-bias og tyskeren Hosea-Che Dutschke. Det siste etternavnet burde få klokkene til å ringe for dem som husker studentopprøret i 1968. Rudi Dutschke var lederen som ble skutt i hodet, trakk seg ut til Danmark og døde der elleve år senere av senvirk-

ningene. Hans sønn, med navn etter den gammeltestamentlige profet Hosea og 1968-generasjonens martyr og mest romantiske ikon Che Guevara, har samtalt med 15 tyske deltagere fra Hitlers krig på Østfronten. Hensikten var å lokke frem deres tanker og følelser. Filmen heter «For fører, folk og fedreland». Som Dutschke sa det i Lübeck: «Dette dreier seg om vanlige mennesker i en uvanlig tid. Statsviteren Dutschke følger seg hjemme i Danmark, i Århus venter han barn num-

mer to med sin danske kone. Samtidig holder han både tysk og amerikansk pass og følger seg som del av disse nasjonene også. Men han kretser likevel om et tysk traume, Russlandsfelttoget som det gjerne heter.

Ikke budskap

Dutschke har helt tydelig ikke tatt sikte på å komme med et politisk budskap eller trekke konklusjonene for oss. Men denne smidige montasjen av krigsopptak og nåtidsintervjuer blir så

virkningsfull fordi folk får snakke uten at vi hører spørsmålene. Alle søker å legitimere, direkte eller indirekte, hva de var med på eller måtte være med på. De fleste beklager sin blinde lydhørhet, men det blir skremmende klart at det fortsatt finnes gamlenazister som gjerne istemmer det kamp-rop som ligger i filmens tittel. Og det er noe snakk om at Hitler var flink fordi han avskaffet arbeidsløsheten.

Min bestefar var på Østfronten, jeg fikk aldri anledning til å snakke med ham om det. Og jeg var nysgjerrig på hva som foregikk i hodene på disse menneskene, den gang som nå. Og sikkert spiller forholdet til min far inn på interessen, for foreldre har til syvende og sist formende kraft på sine barn. Men dette er ikke et oppgjør med fortiden, vi har bare latt mennene fortelle. Og for å understreke til Pablo og jeg tilhører en annen generasjon, har vi lagt moderne rockemusikk som underlag, sa Dutschke i Lübeck, og ville gjerne hjem til Århus så snart som mulig.

Talende linje

Jeg skal avholde meg fra å bli overtydelig når Dutschke selv ikke er det i denne lydhøre filmen. Men det går en ganske talende linje fra Hitler-soldat til barrikadekjemper på den andre front. Hosea-Che er selv engasjert i det danske SV, men mer avslappet enn sin far: «Rudi var alltid opptatt av politikk og spiste ganske kjøtt. Selv gir jeg meg god tid med måltidene, og så ser jeg på politikken.

Og det er langt å foretrekke? Mat i maven virker beroligende. Da blir vel ikke motivasjonen så brennende for å dø for fører, folk og fedreland, hva enten føreren heter Hitler, Stalin, Mao eller Guevara.